

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 3. soboto v mesecu
in velja posebej prejemana na
v a v leto 3 K. v a v

Leto V.

V Ljubljani, 21. avgusta 1909.

Št. 8.

Uredništvo »Slovenske Gos-
podinje« je v Ljubljani, Mestni
a v a trg Štev. 17 a v a

Pismo urednici.

elečenjena gospal

Dovolite mi kratko besedo o Vašem drob-
nem, a velespoštovanem listu, ki ga z največjim za-
nimanjem čitam od njegovega početka, torej že peto
leto. Vaš listič je edini ženski list v Slovencih ter
prinaša članke in poročila o vsem, kar more in mora
zanimati Slovenke, ki hočejo veljati za omikane čle-
nice svojega spola, za dobre rodoljubkinje in
vrle gospodinje. Kolikor Vam dopušča omejeni pro-
stor lista, imate in izvršujete prav širok ženski program.
Vaše glasilo piše o vzgoji tako trezno, premišljeno in
napredno, da mora biti Vaših člankov vesel vsak modern
pedagog. Vidi se, da piše dotične članke misleča in
blaga dama, ki je — ali je bila? — ne le praktična
učiteljica, nego je tudi sama dobra majka. Vesele me
zlasti ti članki zategadelj, ker so brez puhlega pridig-
janja in zelenega teoriziranja, a vseskoz zajeti iz
prakse in z ljubeznijo prepojenega življenja. Kar je
pisal Vaš list o dolžnostih mater in vzgojiteljic na
kmetih, bi moral ponatisniti Koledar Družbe sv. Mo-
horja vsako leto iznova. Takisto bi se morali našemu
ljudstvu vedno in vedno pisati članki, kakoršen je bil
v Vašem c. listu članek o starših in o šoli ali pa o
ženskah in knjigah. Želel bi še več takih člankov brez
fraz in plitke liričnosti; želel pa bi si, da bi pisale
enake članke v Vašem listu tudi učiteljice iz raznih
krajev naše domovine ter bi iz lastnega opazovanja
razkrivale hiše in potrebe pri vzgajanju našega na-
rodnega naraščaja. Mislim pa, da ne zadošča le dober
pouk po šolah in dobra vzgoja v otroških letih. Skr-
beti bo treba zlasti na kmetih za nadaljni pouk šoli
odrasle mladine, ki je bila doslej jako zanemarjena in
prepuščena nagli posurovelosti in vsestranski brez-
briznosti. Zdi se mi, da ne zadošča, da se pol ali do-
cela odraslo slovensko mladino vabi le na veselice in
plese ter na politične shode. Brez širše izobrazbe vse
take priredbe ne koristijo ne duhu, ne srcu, pač pa
se ž njimi mladina, žal, le prevečkrat zavaja v potrat-
nost, lahkomiselnost, pijančevanje in strastno politično
strankarstvo. Vse take priredbe naj bi ne bile same sebi

namen, nego naj bi imela vsaka višji smoter: mlade in
stare Slovence in Slovenke pozitivno izobrazevati,
jim širiti duševno obzorje ter blažiti dušo. Mislim, da
morem v tem oziru očitati večini naših
takozvanih narodnih veselic, da več veljajo, kakor pa
koristijo. Včasih so imele vse take in enake priredbe
odločno agitačen naroden smoter. Dandanes je
večini teh »veselic« namen le — veseljačenje. S pro-
gramov so n. pr. povsem izginila podučna popularna
predavanja, in v nagovorih, ki jih imajo predsedniki
ali tajniki, je najti danes poleg banalnih fraz kvečjemu
še veliko preveč hujskanja proti »nasprotnikom«, ki
so navadno — rojaki. Na Nemce, Italijane in Madjare
se danes docela pozablja. V tem vidim — vsaj jaz —
nazađovanje in vedno manjše obzorje dotičnih slavno-
stnih govornikov. Seveda se greši tako na levi in desni,
tako da od samega hujskanja in politiziranja pozab-
ljamo na kulturo. Vse tako »delovanje« je docela ne-
gativno, ker ne donaja nobene resnične, trajne koristi.
Zdi se mi, kakor da gledam dva slovenska kmeta:
na meji stojita ter izkušata drug drugemu prekositi v
psovkah, zasmehovanju in poniževanju. Stojita in psu-
jeta dan za dnem, a do dela skoro ne prideta. In še
ponoči mislita, kaj in kako bi storila drugemu več
škode. Komaj se zdani, stojita zopet na meji ter se
psujeta, zasmehujeta in ponižujeta iznova prav do
noči. Tako mineva čas. Med tem pa jima odorjeta so-
seda kos za kosom zemlje, sosedovo govedo jima po-
pase pašnike in sosedu jima izkradeta vrtove in goz-
dove... Saj me razumete, kaj hočem reči? —

Torej želel bi, da bi se naše »veselice« in naši
»shodi« vseh vrst temeljito reformirali ter da bi
se zlasti na deželi začelo pozitivno delovati za
izobrazbo in izomiko moškega in ženskega
naraščaja s predavanji, knjižnicami in z
društvi kulturnih smotrov.

Vaš c. list mirno in neustrastno vrši tako kulturno
delo v slovenskem ženstvu. Vaši članki o gospodinjah
in poslih, njih medsebojnih pravicah in dolžnostih, o
redoljubnosti in čistosti ter o varčnosti so neizmerne
koristi, ako jih naše ženstvo vsaj nekoliko upošteva
in posluša. Vedno in vedno odmeva iz Vašega lista
klic »Svoji k svojim!« in vsak rodoljub bi moral

Zahtevajte Zvezdno cikorijo!

z vso silo delovati na to, da se Slovenke oklepajo le domačih trgovcev in le domačih obrtnikov. Naj bi ne bilo niti slovenskega vinarja v hranilnicah, ki so nam tuje, nego naj bi se zbiral do poslednjega vinarja ves slovenski kapital le v slovenskih denarnih zavodih. Potem šele bomo močni sami po sebi, in ne bo nam mogel škodovati nihče na vsem svetu. Vaši članki o ženstvu slovanskih in tujih dežel so gotovo zelo poučni za naše ženstvo, saj mu kažejo, v koliko so Slovenke še zaostale za Angležinjami, Francozinjami, Nemkami, Finčankami, Čehinjami in Rusinjami, — koliko delajo Hrvatice in Srbkinje v Kraljevini — ter kako visoko nad srbskimi Črnogorkinjami in Mohamedankami in drugimi narodi so naše inteligentne Slovenke. Iz takih primerjav najlažje izprevidijo naše rodoljubke, kje in kako imajo zastaviti še svojo marljivost, a tudi v čem se odlikujejo. Tudi Vaši izredno poučni in strokovnjaško temeljiti članki o pravicah in dolžnostih ženske kot državljanke so me prav zelo zanimali. O teh vprašanjih se v Slovencih še vobče ni pisalo. Da ste zavzemali pri tem povsem moderno napredno stališče, me še posebno veseli. Vaš boj proti alkoholizmu in pijančevanju naj bi obrodil kmalu dober sad. Ženstvo more najbolje vplivati na moštvo, zlasti matere na svoje sinove. Žalostno dejstvo je tudi, da se v Slovencih vsako leto popuši za 10 milijonov kron! Tako se zapravljajo v našem ubožnem narodu brez najmanjše koristi milijoni! Vsako fantè pri nas že puši in popiva, od sobote popoldne do ponedeljka dopoldne pa so gostilne po vsej domovini polne. In mi še stokamo zaradi draginje ter tožimo, da človek z največjo marljivostjo dandanes ne more več dostojno živeti! Obrtniki, trgovci in delavci posedajo po gostilnah ter veseljačijo, — njihovi izdatki so vedno večji, zato pa človek že ne more več preplačati svojih potrebščin... Jako koristni so tudi Vaši članki o boleznih v rodbini, zlasti pa o boleznih mladine. Zaradi nevednosti smo imeli Slovenci povsod največ škode, in umrljivost v našem narodu je le zato tako visoka, ker se ljudstvo še vedno rajše zateka h konjederkam in sleparskim mazačem, kakor pa k dobrim zdravnikom. Ako bi zahajal naš kmet le eno tretjino tolikrat k zdravnikom, kakor zahaja k advokatom zaradi svojega samomorilskega pravdarstva in brezkončnega tožarjenja, bi imeli pol manje epidemij in pol manje prezgodnjih pokopov vsako leto. Bolja je kratka sprava kot dolga pravda, a nad vse dobro je zaupanje v zdravnika in učitelja!

Želim torej od srca, da Vaš c. list vztraja na sedanjih kulturnih poti v resnično korist naroda. Želim mu čim največ resnih in treznih sodelavcev in sodelavk. Saj je toliko vprašanj in teženj, ki naj bi našle v Vašem listu pametnega izraza. Želim pa še prav posebno, da bi se Vaš list razširil do zadnje slovenske vasice ter se udomačil v vsaki rodoljubni slovenski hiši. Pisan je za vse in za vsakogar najfinejša dama

ga more čitati s pridom in najskromnejša kmetica najde v njem mnogo dobrega pouka in blage utehe. Moja iskrena želja je, da bi se Vaš list razširil in povečal ter se razvil prav kmalu v obširen naroden ženski, gospodinjiski in odgojni mesečnik. Vaša skromnost dela listu le čast; tudi ponižna vijolica je baš zaradi svoje ponižnosti splošno priljubljena; no, skromnost v Slovencih ni vedno praktična. Boben poje za razne velikanske puhlosti, a o Vašem listu se molči. Nič zato, dobra stvar zmaga vendarle.

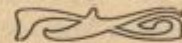
Zelo je naraslo moje pismo, velecenjena gospa urednica, a že davno se mi je hotelo, da vam izrazim svoje priznanje in svoje želje zaradi Vašega lista. Izrazil sem Vam obenem s svojim tudi mnenje drugih, s katerimi sem se razgovarjal o vrli »Slovenski Gospodinjji,« in nič ne ugovarjam, ako mislite, da bi bilo primerno, da to moje pismo ponatisnete v svojem cenjenem listu.*

Z rodoljubnim pozdravom in velespoštovanjem ostajam Vam udani

J. K. r.

V M 7. avg. 1909.

* Najlepša Vam hvala! Oglasite se še večkrat, prosim! Uredništvo.

Cipresni listi z groba Etelke.

Zložil A. Petöfy; poslovenil Al. Benkovič.

10. Tudi ti, narava . . .

Tudi ti, narava, se mi rogaš? . . .
Kar sem v krsti zrl jo zadnjikrat,
čas snegá gorak je in prijazen,
kot da se pričela je pomlad.

Most ledeni z rek je že izginil,
ne zdihuje več pod snegom plan;
toda, kak sem jaz: srce ledeno,
mrtvo mi telo je, duh teman.

Kaj, da ne divjate, ve prvine,
v divjem boju? — Hej! vzbudite se!
Burje silne, kot mogočni orol
čez ravan mi zapodite se!

Kakor lovec obstreljeno ptico
zapodite mi oblake v beg,
da kot ptica obstreljena perje,
sipali na zemljo bodo sneg!

To bi bilo prav mi, to primerno,
tako bi naravo videl rad,
prav kot srce moje, prej cvetoče,
zdaj plevel poganja in osat. —

Kaj pa, če narava, norčujoč se
kaže pomladanski tak obraz?
Da, zares, sočutna le je zima,
da pod zemljo njej ne bode mráz.

11. Kaj gledaš k meni . . .

Kaj gledaš k meni v sobo malo,
ti luna blede?
Navajena si tu pri meni
drugačnega pogleda.

Kadâr sicer poslala noter
si žarke svoje,
radosti videla si polne
in sreče prsi moje.

Žalobo s srečo si uzrla
se tu boreča,
a to nikdar, da v boju padla
bi bila moja sreča,

Tako poprej — če zdaj bi v sobo
pogled uprla,
tako bo, kot da sama sebe
v zrcalu bi uzrla.

Molčeč sem zdaj, tako mrzloten —
oh, dâ, mrzloten,
uzrok je tihi tej mrzloti
premile grob tihoten. —

12. Oholost moja . . .

Oholost moja prejšnja,
kje zdaj ostala si?
Z žalobo svoje mesto
zdaj zamenjala si.

Igrača v tvojih rokah
mi bilo je srce,
letala ž njim si divje
čez zemlje in morje.

Ob grobu pa sedaj si
izpodtaknila se —
igrača, moje srce,
pa je razbila se.

Zofka Kvedrova:

Praški tip.

Verjemite, tudi jaz bi bila rada iz njegove družine... Gospodar, pri katerem sem stanovala v Pragi, je bil pravi original svoje vrste. Svoj čas je bil mlinar in zna danes vse, kar le kdo hoče. Umivalnik v moji sobi je zmizaril sam, dober je, masiven in trden ta umivalnik; zastore pri oknih mi je nabil, našil rinčice in uredil vse, kar je bilo treba. Ako je potreboval kdo iz sosedsstva žebelj, kladivo ali pilo, je prišel k njemu, ker imel je vse, kar je kdo zaželel. Star je bil že štiriinsedemdeset let, a hodil je okrog, kakor da mu je dvajset. V mesto je zahajal vsak dan dvakrat k sestri, ki stanuje v četrtem nadstropju;

povsod ga je bilo polno in vse mestne novice mi je prinašal domov, da mi dnevnih vesti niti ni treba čitati v listih. Njegova žena je bila postrežnica in če je prišla prepozno domov, se je jezil, da se je kar kresalo. Pripadal ni nobeni politični stranki, ali njegovo geslo je bilo: živi zase in ne bodi neumen, t. j. ne daj se izkoriščati od nikogar; svojo dolžnost opravi, več pa nič.

Iz Prage še svoj živ dan ni bil bolj dalje, kakor štiri ure; kadar je šel »na deželo« k svojim sorodnikom — po železnici jedno uro daleč — se je poslavljal tako temeljito in važno, kakor da odhaja v Ameriko. Prepričan je bil, da je jako izkušen mož in v resnici, njegovi nazori so bili jako liberalni, dasiravno je trdil, da so bili prejšnje čase ljudje mnogo pametnejši, kakor so danes. Na svojo naobraženost je bil jako ponosen; razumel je nemški in čital vse moje nemške časopise, katere sem pometala med smeti. Za slovansko vzajemnost pa se ni zanimal. Rusi in Poljaki in Rusini in Bulgari in Srbi so mu bili prav tako tuji, kakor Culu-kafri iz osrednje Afrike; Slovence in Hrvate je spoznal, odkar je stanovala moja malenkost pri njem. In nikakor nam ni odrekal svojega občudovanja. »To jsou lidi!« je priznaval, zakaj naši doli z juga so veliki in močni in njihovi organi se mogočno razlikujejo od mirnih, pristojnih čeških glasov, ki govore vedno tiho in dostojno. Dva Slovenca ali Hrvata napravita v kavarni ali gostilni več hrupa in vika, kakor dva duceta Čehov. Neka Pražanka mi je dejala, da je mislila, da se Jugoslovani vedno kregamo, ker tako glasno kričimo. Razumejo pa nas nič, kadar govorimo po svoje.

Stari moj gospodar je imel »visoke« zveze, zakaj njegov daljni sorodnik je bil nekje inženir in je imel baje deset tisoč goldinarjev letne plače. »Deset tisoč«, mi je povedal nešteto krat. Denar mu je jako imponiral, sicer pa ni bil prevzet. Nosil je stare frake, klobuke in kravate, katere mu je njegova žena prinašala od družin, kjer je stregla. Bon ton mu je bil zakon: v čepici bi ne bil šel na ulico za ves svet, a tudi ne brez ovratnika. Ob posebnih prilikah je nosil stare glagčero-kavice in trd, črn klobuk, ki je bil sličen staromodnemu cilindru. Njegov šport je bil zbirati stare žeblje, naravnnavati jih in sortirati po velikosti. Kadar sem dobila zaboj, sem izkušala čim preje odstraniti ga iz stanovanja, ker moj stari gospodar je prišel vselej in me prosil, če sme izpuliti žeblje iz lesa. V mojo veliko jezo se je potem po cele popoldneve zabaval s tem, da je s kladivom stolkel žeblje zopet v prvotno obliko. Izdeloval je razne police za kuhinjsko porabo, stolčke in stojalca, kar se je vse odlikovalo z izvanredno solidnostjo. Časa je imel dosti, pa če treba, je delal ves teden eno stvar, katero bi drugi izgotovil v dveh urah; no, — zato je pa bilo tudi narejeno!

Lase je imel še jako goste; na sencih so bili kakor sneg, drugje pa sivi in bleščeči, kakor srebro.

Najboljša je žvezdna cikorija!

Brk ni nosil, bril se je jako skrbno vsak teden dvakrat. Ko sem stopila nekoč v stanovanje, sem ga dobila pred ogledalom; slabe volje je bil in tožil mi je, da ga je brivec nekoliko preveč ostrigel.

»Ne morem si zdaj napraviti preče, lasje so trmasti in trdi in stoje, kakor vojaki ravno in po konci; kadar so daljši, jih namažem z mastjo in človeka ni sram iti med ljudi.«

Pri tej priliki mi je pripovedoval tudi o svojem očetu in o dedku. Dedek je bil star 93 let, ko je umrl, a oče 87. Imela sta lepe lase, bele kakor sneg in mehke, kakor svila. O, bila sta junaka. Nikdar nista bila bolna vse svoje življenje. Da, bilo je lepo na svetu svoj čas.

Potolažila sem ga, da tudi danes ni sile in mu polaskala, da je še svež in krepak, prava junačina.

— Nu, nu, gre, gre. Ali dandanes ljudje prej umirajo, treba se je pripraviti.

— Ni vam še sile, res ne — sem ugovarjala, a on se mi je odrezal ponosno in bahato:

— Kaj mislite, da se bojim? Nič se ne bojim! Naša družina ni taka, da bi se bala. Dokler je čas, živimo, zdravi smo in trdni, ne polegamo in ne hodimo krog zdravnikov in lekarjev; kadar je dovolj, pa umrjemo, ne da bi vzdihovali in delali neprilike sebi in drugim. Moj stari oče je umrl na polju sredi dela, moj oče pri južini, ravno ko je prišel z dvorišča, kjer je bil sekal drva. In moja hči se je tudi že poslovila. Malo zgodaj res, imela je šele štirideset let, — a tudi tako, brez velikih ceremonij. Vidite, taki smo. In veseli me to. Vse življenje nisem bil bolan in sedaj na svoja stara leta bi ne bil rad. Tako počasno umiranje, to ni nič! Nu, ali jaz sem iz drugačne družine; nas smrti ni treba tako dolgo vabiti in klicati. Kadar se prikaže, nu, dobro, z Bogom! in mi gremo ž njo...

Tak je bil moj gospodar, in verjemite mi, tudi jaz bi bila rada iz njegove družine...

Nova slovanska tovarna v Ljubljani.

Slovenci smo marljiv in napreden narod. Vendar pa deloma vsled pomanjkanja velikega kapitala in deloma vsled prehudega pritiska s strani naših gospodarsko močnejših nasprotnikov ne moremo tako hitro in uspešno ustvarjati novih trgovskih in industrijskih podjetij, kot bi bilo to želeli. Zato se tem bolj razveselimo vselej, kadar slišimo o ustanovitvi kakega novega tovarniškega podjetja, pri katerem je slovanski kapital saj delno udeležen, če ne že v celoti. Razveseliti se moramo odkritosrčno takega pojava, ker pri tem takoj lahko mislimo na vse različne koristi in

ugodnosti, ki jih ima v živahnem obratu se nahajajoče tovarniško podjetje za svoj kraj. Sklepati moremo že naprej, da bo nemški konkurenci odvzet znaten del prometa in da ji ne bo več mogoče z ono lahkoto delati kupčije v naših krajih, ko ji ni stal nasproti močan konkurent.

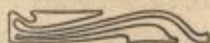
Poročali smo nedavno, da je Kolinska tovarna za kavne primesi v Kolinu kupila od g. Ivana Jelačina znano tvrdko »Prvo jugoslov. tovarno za kavne primesi« in da bo sezidala v Ljubljani popolnoma novo tovarno, v katero bo tvrdka investirala nad 500.000 K. — Delničarji tega podjetja so sami slovanski trgovci in med temi seveda tudi slovanski. Trgovcem-delničarjem je dana s tem prilika, da posvetijo vso pozornost razpečavanju lastnih tovarniških izdelkov, podjetju samemu pa je na ta način zasiguran trajen obstanek. Kolinska tovarna ima za seboj mnogo bogate izkušnosti tako v dovršeni tehniki proizvodnje kakor tudi v preiščenem in sistematičnem uvajanju svojih izdelkov. Tudi na Češkem in Moravskem je imela v početku svojega obratovanja mnogo težkega truda, predno se ji je posrečilo izpodriniti iz čeških trgovin izdelke nemških velekapitalistov, katere poleg nezavednosti slovanskih konsumentov izdatno podpirajo še gotovi višji krogi. Po vztrajnem delovanju pa je vendar pridobila na svojo stran češko trgovstvo kakor tudi široke mase konsumentov. Dosegla je končno, da so konsumenti sami začeli zavračati nemške izdelke ter zahtevati slovanski izdelek. Ako more torej Kolinska tovarna po večletnem obstoju pokazati na tako krasne in presenetljive uspehe po Češkem in Moravskem, tedaj smemo s precejšnjo gotovostjo izrehati nado, da si polagoma tudi v slovanskih pokrajinah osvoji celotni konsum.

Tehniška ureditev nove ljubljanske tovarne bo v vsakem oziru najmodernejša. Preskrbljeno bo za najснаžnejši način pripravljanja izdelkov tako, da glede higijenskih zahtev najbrž nobena obstoječa tovarna te stroke ni tako dovršeno opremljena. Način proizvodnje samega zagotavlja, da bodo izdelki odgovarjali vsem zahtevam odjemalcev. Čisto neutemeljeni bi bili torej morebitni predsodki o kakovosti izdelkov, kar pa bi seveda za podjetje ne prišlo ravno nepričakovano. Lahko pa že sedaj opozorimo širšo javnost, da je čisto napačno domnevanje, da izdelki slovanskega podjetja ne bi mogli dosegati nemškega blaga. Saj smo omenili, kako si je Kolinska tovarna osvojila na slovanskem severu tako ogromen konsum in to ne samo vsled intenzivne reklame, temveč v prvi vrsti z izborno kakovostjo svojih izdelkov. Velika krivica bi bila torej dajati prednost nemškemu blagu pred izdelki take slovanske tovarne, ki se že sedaj dobro zaveda svoje narodne misije in ki bo gotovo še v večji meri pokazala slovanski javnosti, koliko koristi more imeti ves slovanski narod od uspevajočega narodnega industrijskega podjetja. Slovanski odjemalci naj si bodo v

svesti, da koristijo tudi samim sebi, če dosledno vporablja le slovenski izdelek in tako omogočijo podjetju izpolnovati ono narodno nalogo, ki si jo je stavilo takoj pri ustanovitvi nove tovarne v Ljubljani. Dolžnost slovenskega občinstva bo torej, da bo odločno zahtevalo v vsaki trgovini izdelke Kolinske tovarne ter tako pripomoglo k hitrejšemu razvoju novega podjetja.

Predmet — kavna primes — ki ga bo izdelovala nova tovarna, se zdi v prvem hipu marsikomu neznamen, v resnici pa je to eden najpomembnejših konzumnih predmetov, katerega poraba se bo s časom še povečala. Da cenjenemu občinstvu bolje predočimo, koliko potroši slovenski narod vsako leto za kavne primese, navesti hočemo nekaj števil, ki govore dovolj jasno, kolikega pomena more postati za Slovence nova tovarna, če bodo kupovali v bodoče izključno njene izdelke mesto onih nemških, katerim so se po dolgotrajnem vsiljevanju tako zelo privadili. Če računamo, da je med približno 1.600.000 Slovenci 125.000 rodbin s 6 člani in da porabi vsaka teh rodbin $\frac{1}{4}$ kg cikorije na teden, tedaj se porabi na leto čez 400 vagonov kavnih primesi v vrednosti treh do štirih milijonov kron. Največji del tega prometa je dosegla do sedaj nemška industrija in vsi milijoni, ki so jih izdali Slovenci tekom let za ta predmet, so se stekali v nemške žepce. S temi milijoni so krepili Slovenci nemške industrijalce ter se pokazali v tem oziru od njih popolnoma odvisne. Naj bi si torej slovenski konzumenti spričo navedenih dejstev dobro zapomnili, koliko morejo koristiti domači industriji in s tem svojemu narodu, če bodo pokazali več odločnosti ter tudi pri tem predmetu dosledno izvajali geslo »Svoji k svojim.« Potem bodo vsi milijoni ostali v domačih rokah in v naši zemlji rodili oni bogati sad, ki so ga doslej vsled naše malomarnosti želi Nemci. Sedaj bomo imeli lepo priliko pokazati, da imamo dovolj smisla za gospodarski napredek našega naroda in da vemo zadostno ceniti nove slovanske tovarne.

Predvsem imajo slovenske gospodinje dolžnost nadomestiti tuje izdelke s Kolinsko oziroma »Zvezdno« in »Ciril-Methodovo« cikorijo, da tako dejansko pokažejo svojo zavednost in narodno probujenost. One so gotovo v prvi poklicane v to, da kot narodne gospodinje uporabljajo v svojem gospodinjstvu vsaj one redke slovanske tovarniške izdelke, ki so jim na razpolago. Če bo na ta način vsa slovenska javnost pospeševala razvoj novoustanovljene tovarne ter ji pripomogla do zaželjenih uspehov, tedaj se bode s tem v marsikomu vzbudila podjetnost za ustanovitev kake druge industrije, kateri so dani v slovenskih krajih vsi predpogoji za dobičkanosno obratovanje.

Josip Premk:

Zvezdoslovec.

(Konec.)

Minilo je zopet nekaj tednov, ko je Klepca nekoga večera pognala nevidna sila doli po stopnicah in ga vrgla naravnost v sobo virtuoza Henrika.

Zelo nerodno je stopil, na pragu se je spodtaknil kakor kmet, ki prinese v hišo kokoši in to ga je še bolj razjezilo.

»Oprostite! . . . Dober večer!«

Matilda je sedela pri klavirju prav tik njega, da se ga je dotikala. Ko sta se sklonila nad tipke, so se dotaknili njeni kodri njegovega čela in prav tako tudi njegovi, ker dolge lase je nosil kakor srednjeveški vitezi. V obraz je bil blede, preočito so se kazale kosti, a oči je imel velike in začudene, sijale so kakor dva temna ametista.

»Oprostite — dober večer!«

Ko je zaprl vrata, ni vedel, kaj bi povedal. Vedel je, da ima pravico biti tam notri, celo njegova dolžnost je . . . a vendar ni vedel, po kaj je prišel.

Virtuoz Henrik ga je pogledal temno, pramen dolgih las mu je zdrknil na čelo kakor zlobna kača, a v njegovem obrazu je bila nezadovoljnost, morda celo jeza — vsekakor ga je motil . . .

»Zdi se mi . . . da mi dovolite —«

Nikaka prava beseda mu ni hotela iz grla, dasi bi rad z eno samo besedo ugonobil in osramotil bogve kako tistega bledega kodrolasca, iskal je izraza, a ostal je tih . . .

Matilda ga je pogledala začudeno in kakor v strahu se je pomaknila bliže k Henriku.

»Ti si prišel? Čemu?«

»No, prišel sem . . .«

»In kaj hočeš?«

»Nič posebnega . . .«

»Prosim vas, ne motite naju!«

Henrikov glas je bil globok in močan, odmeval je po sobi kakor rezka struna . . .

In Klepec se je zazdel sam sebi tisti trenutek tako šibak, tako majhen, da bi lahko zlezal v mizno špranjo . . . Ali čutil je, da ga stiska v srcu nekaj kakor s kleščami in da je prav v tisti sobi vsa njegova uteha, a on je bil slab, niti besede ni mogel izustiti . . .

Tako se mu je zdelo, kakor da se odigrava tam pri klavirju njegovo življenje, srčne kaplje padajo med strune, nekdo mu izžema srce kakor mokro gobo, nekdo, ki je žejen . . .

Svetilka pod stropom je metala na tla svetel kolobar in majhni praški, ki so se dvigali iz grmečih strun, so se igrali v žarkih.

— Sedel je že precej dolgo in kasil kot da hoče vse zadušiti s tobačnim dimom, dokler ni zagrmel nad njim Henrik z zapovedujočim glasom . . .

Zahtevajte Zvezdno cikorijo!

Klepec se je stresel, in se dvignil razburjen...
»Matilda! — Vlačuga!«

Začul je besedo svojih ust in občutil jo je v srcu kakor nož, a bilo je prepozno... Zdrknila je raz jezik, da sam ni vedel kdaj...

In odhittel je opotekajočih se korakov v noč...

To je bilo pred mesecem, a jasno se je spominjal vsega, kakor da se je zgodilo včeraj in zavzdihnil je ob vsakem spominu... Mesec dni je ni videl več, umikala se mu je in ta mesec se mu je zdel dolg kakor cela večnost.

»Vlačuga... vlačuga...« mu je brnelo po ušesih kakor iz stoterih tromb...

Zagledal je pred seboj njene začudene oči, kakor takrat, ko ji je vrgel to psovko v obraz, njen bledikast obraz in že je razprostrl roke, hotel poprositi odpuščanja — a prihajali so samo spomini, nje že ni videl mesec dni.

Mesec dni je preteklo brez dela, brez vsakih pravih misli, poln obupa in žalosti...

»Planeti mu nagajajo!« je čul nekoč prav tik sebe in vzdrltel je po vsem telesu. Od tedaj tudi ni zapustil sobe, ker bal se je celo ljudi...

Zadnje dni se je že nekoliko umiril, upal je, da izpredi zmoto in se povrne... Poprijel se je že zopet včasih svojih naravoslovnih študij, a ves je bil raztresen in listal je po knjigah brez vsake prave misli...

»Miru! Miru! Ti si mi vzela mir!«

In videl jo je zopet pred seboj, z vsem nedolžnim lepim obrazom, ki pa mu je bil tako tuj...

In izprevidel je, da je ne bo mogel tako hitro pozabiti.

Pred nekaj dnevi pa je dobil pismo, ki mu je pobilo zadnje upe.

— — — ne morem Te ljubiti... ves si mi tuj! Tvoje srce ni bilo nikdar moje. Henrik, ta me razume, on čuti lepoto in kras ljubezni, a Ti, ti si mi govoril le o stvareh, ki so za posmrtno življenje, Ti nisi bil nikdar pri meni, Tvoje srce je ljubilo tam gori nekje — na planetih.

Matilda.

»O Matilda, moje srce te je ljubilo z jasno lučjo, a Ti —«, je vzkliknil in planil po sobi.

V lice se mu je kradel nasmeh, a bleda koža se mu je gubančila. Tiste oči, ki so gledale nekoč tako resno in oblastno, so zadobile moten sijaj in plaho so mu blodili pogledi vsenaokrog...

»E, Matilda, kako sem mogel biti tako majhen, da sem se sklonil k tebi, ki si le pentlja, sladak akord, ki nimaš smisla za najvišje, najplemenitejše, ki se ne znaš dvigniti nad zemsko vsakdanjost! O, daleč, daleč sva narazen, Matilda!«

Motne so mu bile oči in vsak hip so mu zabe-gale od knjige po kotih, po tleh, kakor da iščejo nekaj

izgubljenega in čuden, zopern nasmeh mu je ležal v obrazu.

»Prokleta!... Prah si... jaz vse... ti nič!...«

Njegov glas je bil hripav in zadirajoč. Knjigo, ki je ležala pred njim, je vrgel v kot, ker v njegovih očeh je gorelo v divjem plamenu...

— Proti jutru pa je prišel v kavarno.

Vseh obrazi so se uprli vanj začudeno, ker stal je med vratmi brez suknje, gologlav in bos in z rokami je mahal kakor pridigar.

Ko se je tam v kotu nekdo dvignil, je odbežal z glasnim krohotom in vsi so vedeli — kaj se je zgodilo...

Ivanka Smrekarjeva:

Misli na bodočnost!

Ze v poletnem času mora misliti skrbna gospodinja, kako si napolni jedilno shrambo in klet za zimo. Zelo dobro nam služijo pozimi zlasti sadne mezge (Salse), ki primeroma niso tako drage, ker lahko uporabljamo zanje tudi srednjelepo sadje, a zlasti v rodbinah z otroci prav mnogo odležejo. Najfinejša in najlepša je marelična mezga, ki jo je pripraviti takole:

Poberi iz jako zrelih in lepih marelic kosti, odstrani, kar je gnilega in obtišanega, lupiti pa jih ni treba. Stehtaj jih, stlači nekoliko v lončeni skledi ter primešaj isto težo na male kosce sesekanega sladkorja. Pokrij marelice s prtičem ter jih pusti stati do naslednjega dne, torej približno 24 ur. Med tem jih večkrat premešaj. Drugi dan jih skuhaj v kotličku ali v prsteni posodi, v kateri ni bilo nikdar nič mastnega. Pri kuhanju jih zopet pogostokrat premešaj, da se ti mezga na dnu ne prime. Seveda ne smeš postavljati posode na hud ogenj, ker sicer niti mešanje ne pomaga in se ti mezga gotovo prismodi. Da spoznaš, ali je mezga dovolj kuhana, jo deni par kapljic na pivnik; ako ne prodre papirja in ga ne premoči, je dovolj kuhana in jo lahko odstaviš. To traja približno eno uro. Ko se precej shladi, jo deni v široke kozarce, ki jih zaveži šele čez par ur s pergamentnim papirjem. Dobro je tudi, da pokriješ mezgo v kozarcu z okroglo vrezanim pivnikom, ki ga pomoči v rum. Potem zaveži kozarec. Na ta način pripravljena marelična mezga se ohrani tudi dve leti in je hitro pripravljena, ker marelic ni treba pretlačevati in tudi ne lupiti, a vendar se lepo razpuste.

Breskova mezga. Poberi iz breskev kosti ter jih duši, seveda brez vode, tako dolgo, da se razkuhajo. Nato jih pretlači skozi sito, pridene mezgi isto

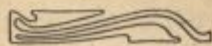
težo sladkorja, kolikor imaš pretlačenih breskev, ter jo skuhaj kakor prejšnjo mezgo.

Češpljeva mezga. Poberi iz češpelj kosti in jih duši. Pretlači jih skozi sito in pridene 1 kg pretlačenih češpelj $\frac{3}{4}$ kg sladkorja ter skuhaj mezgo. Dobro mezgo dobiš, če skuhaš polovico češpelj in polovico breskev skupaj. — Iz češpelj narediš dalje tudi lahko takoimenovani povidel, ki ga lahko uporabljaš za nadevanje raznih priprostejših močnatih jedi ali ga namažeš otrokom na kruh. Kuhaj neolupljene češplje brez kosti v prsteni posodi ali medenem (mesingastem) kotličku. Kuhati jih moraš jako dolgo časa. Ko se zgoste in postanejo temne, so dobre. Goste so dovolj, kadar obstoji lesena žlica pokonci v njih, če jo zatakneš vanje. Med kuhanjem povidel pridno mešaj, ker se rad zasmodi, posebno, kadar je že bolj gost. Dobro je, ako postaviš kotliček ali kozo s češpljami v večjo posodo vrele vode ter tako skuhaš povidel. Potem ni nevarnosti, da bi se prismočil. To velja tudi za vse mezge. Kuhan in ohlajen povidel deni v široke kozarce ali porcelanaste lonce, ki jih zaveži s pergamentnim papirjem. Povidel kuhaj brez sladkorja; bolje pa je, če vzameš na $2\frac{1}{2}$ kg češpelj pol kg sladkorja. Če uporabljaš povidel kot sladko omako, ga razmešaj na štedilniku z vodo in vinom. Lahko prideneš tudi malo stolčenega cimeta.

Jabolčna mezga. Duši olupljena jabolka; ko so dovolj mehka, jih pretlači skozi sito in skuhaj 1 kg mezge s $\frac{3}{4}$ kg sladkorja. Primešaj tudi malo limonovega soka in limonovih olupkov. — Ponekod skuhajo tudi pretlačena jabolka s pretlačenimi paradiznicami, kar da baje dobro mezgo. Za tako mezgo pa vzemi malo več sladkorja.

Kutinova mezga. Obriši kutine, zreži jih na več kosov, iztrebi peške in vse, kar je trdega; duši jih, pretlači skozi sito in skuhaj mezgo z enako težo sladkorja. Kutinam prideneš tudi lahko polovico jabolka. Vendar pretlači vsako zase, ker se jabolka prej razpuste kakor kutine.

Paradižnična mezga. Obriši velike in zrele paradiznice, razpolovi jih ter jih duši v zakriti kozi. Kadar so dovolj mehke, jih pretlači ter kuhaj mezgo z enako težo sladkorja približno pol ure. Ali pa duši paradiznice kakor prej; pretlači jih, pridene vsakemu kg mezge pol žličice salicilovega praška, deni mezgo v kozarce za kompot in jo kuhaj eno uro v sopari.

Iz ženskega sveta.

Špansko ženstvo. V Španiji imajo krvavo revolucijo. Bedno kraljestvo zapravlja svoje malo državno imetje z obupno, nesrečonosno vojno proti divjim gorskim narodom Kabilov v Maroku, doma pa živé v razkošju le aristokracija in višje vojaštvo. Narod, ljudstvo

je brez vpliva in brez imetka. Tako je nastal grozni upor najprej v Barceloni, Saragosi in drugje. Povsod je vojaštvo streljalo na narod; več tisoč oseb je ubitih, mnogo hiš, cerkev in samostanov porušenih. Preprosti ljudje sovražijo kralja in kraljico, ki je Nemka. Pri pouličnih bojih so puntarjem izdatno pomagale tudi ženske. Metale so na vojaštvo kamenje in streljale. Ta revolucija je socijalnega značaja ter izvira iz obupa, ker manjka ljudem dela in kruha. Špansko ženstvo je jako nadarjeno in vobče napredno. V vsakem večjem španskem mestu delujejo ženski doktorji. V umetnosti zavzemajo španske slikarice, igralko, pevke in plesalke velik ugled v svetu. Tudi v književnosti ima Španka dobro ime. V španskih trgovinah deluje mnogo žensk. Tudi k pošti in brzojavu dobé pristop. Med ženskami višjih in nižjih stanov ni tolikega prepada kakor na Nemškem. Španke znajo spretno in lepo šivati in veziti. Vse ljubijo čisto, pisano narodno obleko. Sploh se Španke rade lepo oblačijo ter so v tem oziru večkrat potratne. Tudi za gledališče, cirkus in bikoborbe imajo Španke veliko ljubezen. Za politiko pa se ne brigajo. Da se udeležujejo revolucije, je vzrok ta, ker podpirajo može in brate, katerim so brezmejno udane.

Ženske na nemških vseučiliščih. Po najnovejših statističnih podatkih je bilo v letnem semestru l. 1908-09 na vseh nemških vseučiliščih 1441 žensk. In sicer jih odpada na Berlin 423, na Monakovo 148, na Bonn 144, Heidelberg 138, Göttingen 110, Freiburg 90, Vratislava 64, Leipzig 56, Greifswald 38, Marburg 33, Giesen 30, Königsberg 30, Münster 25, Strassburg 24, Halle 24, Kiel 16, Erlangen 15, Jena 15, Würzburg 9, Tübingen 9.

Danske občinske svetovalke. V Kodanju (Kopenhagen) na Danskem je bilo letos voljenih tudi 7 žensk v mestni občinski svet. Ko so se zbrale te ženske prvokrat s svojimi moškimi tovariši k otvoritveni seji, jih je pozdravil predsednik s sledečimi besedami: Zgodovinski dogodek je, revolucija, ki se je izvršila mirnim potom, da so prvokrat zavzele prostore v tej dvorani ženske kot zastopnice svojih volilk in volilcev. Živahna udeležba žensk pri volitvah in dejstvo, da so se nove mestne zastopnice tako pogumno pridružile različnim političnim strankam, dovolj jasno dokazuje, da je ženstvo politično zrelo in se lahko udeležuje delovanja za blagor občine. Vsekakor je to ženstvo zrelejše, kakor je bilo moštvo takrat, ko je dobilo tukaj prvokrat volilno pravico. Jaz za svoj del nisem bil nikdar mnenja, da bi nas politično delovanje žensk postavilo za 50 ali 100 let nazaj. Nasprotno, mislim, da je to za nas napredek v človekoljubju, svobodi in čni medsebojni človeški ljubezni, ki korenini v materinskem čustvovanju. Tudi sem prepričan, da bo marljiva udeležba žensk pri občinskih volitvah in bodoče delo izvoljenih zastopnic doseglo politično enakopravnost obeh spolov... Kdaj bo kdo — Slovenkam takole govoril?

Najboljša je žvezdna cikorija!

»Napredna« Turčija. Nanovo izdani uradni odlok turškega policijskega ministra ukazuje, da morajo biti turške žene tudi nadalje na ulici gosto zastrte in se morajo oblačiti kakor doslej. Uboge Turkinje so torej tudi v bodoče obsojene nositi krinke.

Rimske telefonistinke prirejajo velike protestne shode ter poizkušajo na vse možne načine, da se jim izboljša njih gmotno stanje. Plačane so namreč silno slabo; največ, kar morejo zaslužiti, je 80 K na mesec. Tudi si hočejo telefonistinke pridobiti pravico do možitve. Sedaj se smejo poročiti šele, ko imajo 10 službenih let. Vsekakor čudna in kruta naredba je to. Dekleta naj čakajo leta in leta, da se smejo omožiti, potem, ko mine že najlepši čas življenja!

Doma.

Malo nadomestilo za jedilno shrambo so poleti peči po sobah. Osnaži jih vsega pepela, obloži s časopisnim in potem še z belim papirjem. Potem lahko spravljaš v peči prekajeno in tudi pečeno meso, slanino, surovo maslo, vino, mezgo v kozarcih, vkuhanu sadje i. dr. Tu je zračno, hladno in ni muh. Celo sveže sadje, zelenjavo in ostanke jedi lahko spraviš v to malo shrambico; pomni samo, da te stvari oddajajo vedno nekoliko vlage in je treba zato papir v pečeh večkrat premeniti.

Spavanje na prostem. Majhnemu otroku ne moreš napraviti večje dobrote, kakor če ga pustiš spati ob lepem, suhem vremenu na prostem. Seveda treba zavarovati voziček ali zibel pred prepihom, prahom in pred ostro svetlobo.

Pristnost kovine spoznaš na sledeči način: Raztopi v vodi mnogo soli in deni v to raztopino kovino. Srebro ostane v njej neizpremenjeno, nikel dobi vijoličast, cin pa sivkast svit.

Madeži od olja ali petroleja v nenamazanih tleh. Nadrigni dotična mesta z zelenim milom, vlij vrhu malo špirta in ga zažgi. Ko zgori špirit, izmij madeže še z vodo in milom in gotovo izginejo. S špiritom ravnaj seveda previdno!

Oljnato ali lakasto barvo pa odstraniš v par minutah z dvema deloma salmijaka in enim delom terpentina.

Umeten led dobiš, če zmešaš 6 delov solitarskega kislega amonijaka z desetimi deli vode.

Z apnom poškopljene šipe pomoči z ostrim kisom, potem jih oplakni s čisto vodo.

Da spoznaš, ali je drožje še dobro, ga deni malo kepico v sladkornato vodo; ako splava v pol ure k vrhu, potem ga še lahko uporabljaj, sicer ne.

Tipke na klavirju osnaži s krpico, ki jo pomakaj v špirit.

Šipe na oknih, ki so videti zlasti v lepem vremenu madežaste ali celo »slepe«, osnažiš najlažje z ostrim kisom ali s solno kislino. Potem jih oplakni še s čisto vodo. Tudi sveže koprive so prav dobro čistilo za »slepe« šipe. Prijemati jih je treba seveda z rokavicami ali s cunjjo. Odrigni dobro 2 njimi šipe in jih potem splahni.

Kuhinjske deske, na katerih režeš mastne stvari, se osnažijo najlepše z ilovico. Zmoči nekoliko ilovico in položi jo na madežasta mesta. Čez par ur umij desko z vodo, milom in peskom; če treba, pa si pomagaj še s sodo, in deska bo go-

tovo lepo bela. Sploh je pri pomivanju ilovica jako koristna, ker odvzame vso maščobo. Noži, vilice in drugi kovinasti predmeti se lepo svetijo, ako jih odrgneš z ilovico.

Arabska solata iz kumar. Olupi kumare in jih zreži; posipaj jih s soljo ter jih pusti tako stati nad eno uro. Med tem časom posodo parkrat potresi, da se premešajo. Potem odlij slano vodo, ki se je natekla in deni kumare v krop, kjer naj dobro zavro, nakar jih stresi na čist prtič, da se dobro odcede. Medtem pa napravi omako iz olja, kisa, gorčice in drobno sesekljanega kopra (Dill). V to omako deni kumare, postavi jih na led; ko se dobro ohladi, jih premešaj in jih daj na mizo. Na ta način pripravljene kumare so zdrave in lahko prebavne.

Okusna poletna pijača. Zreži limono na kolobarčke odstrani peške, zloži jih v skledico, posipaj vsakega dobro s sladkorjem in nalij na tako pripravljeno limono pol do tri četrt litra vrele vode. Postavi pijačo na led ali v mrzlo vodo, ali pa uživaj toplo. Olupki limone dajo tej vrsti limonade jako prijeten okus.

Stare zemlje osvežiš, če jih potakneš cele v mrzlo vodo ter jih potem hitro zložiš na pekač, ki ga postavi približno za četrt ure v vročo pečico. V tem času se zemlje nanovo prepečejo in so kakor sveže pečene.

Da ohraniš poletni meso do naslednjega dne sveže, ga položi v prsteno posodo in ga oblij s kropom; na krop vlij potem še malo olja.

Najboljši češki nakupni vir.

Ceno posteljno perje!

1 kg sivega, puljenega 2 K, boljše 2 K 40 h; polbelega 2 K 80 h; belega 4 K; belega, puhačega 5 K 10 h; 1 kg velefinega, snežnobelega, puljenega 6 K 40 h; 8 K; 1 kg puha, sivega 6 K, 7 K; belega, finega 10 K; najfinejši prsni puh 12 K. Kdor vzame 5 kg dobi franko.

Zgotovljene postelje

iz gostonitega rdečega, modrega, belega ali rumenega nankinga, pernica, 180 cm dolga, 116 cm široka, z 2 zglavnikoma, vsak 80 cm dolg, 58 cm širok, napolnjen z novim, sivim jako stanovitnim puhačim posteljnim perjem 16 K; napol puh 20 K; puh 24 K; same pernice po 10 K, 12 K, 14 K, 16 K; zglavniki 3 K, 3 K 50 h, 4 K. Razpošiljanje po povzetju od 12 K naprej franko. Dovoljeno je vzeti nazaj ali zamenjati franko. Za neugajajoče se povrne denar.

S. Benisch, Deschenitz 833, Šumava, Češko. Cenovnik zastoj in tranka.

Zimske barhente

flanele, manjšestre, kanafaze, zefire, platno, křišete itd. razpošilja

ročna tkalnica

Jaroslav Marek, v Bystřém
p. Nové Mesto n. M. Češko.

Usaka gospodinja naj bi naročila za poskušnjo ter se prepričala o mojem dobrem blagu. Razpošiljam tudi 1 zavoj 40 m lepih ostančkov barhenta, flanela in kanafasa, po povzetju za 16 franko.